

1

Dolina Ohaja

Odrasla sam u prljavoj maloj rudarskoj varoši po imenu Stubenvil u istočnom Ohaju. Bilo je to jedno od onih mesta u kome su svi stari, ili bar tako deluju. Čak su i deca osećala kakva su vremena, a vremena su bila teška.

Ulice su bile uske i pune muškaraca u farmerkama i sa metalnim kutijama za ručak, koji su se vraćali s posla ili išli u čeličanu i rudnik uglja. Činilo se da je u svakoj drugoj ulici železničko raskršće, gde duž šina leže koturi čelika nagomilani u visinu, poput ogromnih bleštavih zmija koje se izležavaju na suncu. Leti je znalo da bude stvarno vruće, i prašina iz čeličane lepila se za ljude i držala ih prikovane za mesto, dok je kašalj rudara bio toliko uobičajen da ga više niko nije ni primećivao.

Lokalni bar *Lu En* uvek je bio pun. Nije bilo neobično videti suseda kako zavija na mesec; svaki čas neki rudar bi svratio na jedno hladno pivo, a konja bi vezao za stub saobraćajnog znaka za zaustavljanje. U tom gradiću pijančenje je bilo hobi i svi su se, kao i u mnogim drugim malim gradovima, bavili tuđom mukom. Žene još nisu bile u potpunosti slobodne. Muž je bio gazda u kući, žena je čistila, i bilo kakvo glasnije izraženo žensko mišljenje često je nailazilo na podsmeh. Ali o tome niko nije mnogo razmišljao.

U svojoj sedamnaestoj godini, moja majka Patriša je samo želela da pobegne. Rodila se u Pensilvaniji krajem četrdesetih godina, a njen otac je otišao za Kaliforniju i ostavio nju i njenu majku same. Seljakale su se naokolo, od mesta do mesta, i posle nekog vremena dobila je očuha i polubrata i polusestru. Budući da je nova porodica nikada u potpunosti nije bila prihvatila, utehu je nalazila u domu svoje bake.

Moja prabaka Haris bila je sitna ridokosa Irkinja koja je volela slatki tost i po čitav dan pila čaj, bez obzira na to koliko bi vruće bilo. Krasili su je izraziti osećaj za društvenu pravdu i gotovo patricijska blagost, što je bilo neobično za nekoga ko živi u kući iz vladinog socijalnog stambenog projekta.

Te socijalne kuće bile su kao kutije od šibica, pune bubašvaba; u njima su živele očajno siromašne crnačke porodice koje su jedva preživljavale od tanke socijalne pomoći. Bilo je to mesto gde su se gladna deca igrala na izrovanim ulicama i mljackala sendviče od hleba i majoneza, koje su zvali „socijalburgeri“.

U neposrednoj blizini nalazio se Univerzitet Ohajo, gde su se profesori dovozili u novim, sjajnim kolima i priređivali zabave za donatore na travnjaku univerziteta. Pamtim bele stolnjake koji su lepršali na podnevnom povetarcu dok su dame u besprekornim belim haljinama pijuckale piće iz visokih čaša. S vremena na vreme do nas bi se prolomio aplauz zahvalnog mravinjaka univerzitetlija. Išla mi je voda na usta od mirisa roštilja i čeznula sam da se sjurim nizbrdo i prožderebrdo hrane sa tih ogromnih postavljenih stolova.

Ali majka mi je objasnila da se „ljudi kao što smo mi“ ne mešaju sa „ljudima kao što su oni“. „Kakvim to ljudima?“, pitala sam, a majka me je umorno pogledala i rekla da je to pitanje „društvene klase“. Tada mi je bilo pet godina i nisam shvatala zašto i ja ni-

sam jedna od malobrojnih izabranih koji dobijaju tople obroke i imaju lepe haljine. Znala sam samo da neki ljudi imaju hranu, a neki ne, i da sam ja na pogrešnoj strani. Brala bih divlje jabuke iz dvorišta svoje prabake i u znak protesta bacala ih dole na te srećne ljude. Mada nikada nikog nisam pogodila, osećala bih da je pravda zadovoljena.

Prabaka Haris je živela u prvoj građevini od cigle na početku ulice socijalnih kuća. Mora da je bilo bar još pedeset drugih malih crvenih kuća, poređanih u „osmicu“, od kojih se svaka sastojala od četiri prostorijske. Baka je među susedima bila poznata kao „luda bela veštica“, jer se smatralo da ume dobro da čita misli. Ljudima se nije uvek dopadalo to što bi od nje čuli, ali kako su je se bojali, baka je bila bezbedna u veoma opasnom kraju u kome je rasizam bio odvratna životna činjenica. Uprkos svemu tome, moja prabaka je uvek bila blaga i nežna, i naizgled neuzdrmana svojim položajem i ljudima oko nje. Moja majka je u toj kući dobila mnogo ljubavi, a i ja sam.

Rat u Vijetnamu 1965. omađijao je stanovnike Stubbenvila, budeći u njima patriotski žar. Moja majka je bila divan riđokosi devojčurak prodornih zelenih očiju i nežnog tena boje kajsijske. Mada je bila pametna i ambiciozna, zaglibila se na poslu u jednoj zlatari, i to u gradu koji je mnogo polagao upravo na one vrednosti kojih se ona gnušala. Smatrala je da je rat nemoralan i pričala to svima koji bi hteli da je slušaju.

Slobodoumna po prirodi, nije se primala na „budi devica, idi u crkvu, poštuju zakone“ – kolotečinu u koju je upalo mnogo njenih prijateljica. Volela je da igra, sluša Stonse i Boba Dilana, pisala je poeziju. Svirala je gitaru, ljubakala se s momcima u automobilima u bioskopu na otvorenom i subotom uveče išla da vozi rol-

šue. Vodila je ispunjen život, ali je vazda bila gladna većeg zalogaja.

Rat je bio veliko breme na srcu moje majke jer ju je pogadao onako kako je neizbežno svakoga pogadao. Gledala je kako braća njenih prijateljica odlaze u stranu zemlju, i plakala kao što su svi plakali kada se ovi ne vrate. Žudela je da je čuju, da ostavi trag, da je primete i cene. Ali bila je bez prebijene pare i nesrećna što nema nikakvu perspektivu, i kako god da je posmatrala budućnost, delovala joj je sumorno. Mada je očajnički želela da ide na koledž, uspela je samo da dobije diplomu opšteg obrazovanja i usrani posao sa skraćanim radnim vremenom. Njen otac, koji je živeo u San Dijegu i nije je video otkako je bila mala, obećao joj je smeštaj ako krene na zapad, ali nije prstom mrdnuo da joj pomogne da ostvari snove.

Porodica mog oca, Kuzme, napustila je tridesetih godina Ukrajinu i nastanila se u Virtonu, u Zapadnoj Virdžiniji. Pretpostavljam da je moj pradedo želeo isto što i svi imigranti – bolji život za sebe i porodicu – tako da je kupio kućicu kraj jednog potoka u Virtonu i u njoj othranio trojicu sinova i ćerku.

Moj pradedo Džon imao je jak ruski akcenat i svi-repu radnu etiku koju je usadio sinovima. Njegova žena Meri, debela i zdepasta, pila je alkohol iz velikog plavog balona i gromoglasno pevala ruske pesme dok je pekla ruske piroge, pleh za plehom, i kuvala boršč.

Moj otac Luis rodio se sa zapaljenjem oba plućna krila i prve nedelje svog postojanja proveo je u bolnici boreći se za život. Odrastao je u mladića koji je maštao o Kaliforniji i koji je prezirao rat. Oslobođen vojne službe zbog ožiljaka koje mu je na plućima ostavilo zapaljenje, završio je robijajući u čeličani. Takođe je počeo da studira biologiju na koledžu Morgantaun u Pensilvaniji, ali bilo mu je teško da istovremeno radi

u čeličani i obrazuje se. Pregažen i iscrpljen, odustao je i vratio se kući da živi s roditeljima.

Pričali su mi da je bio divan letnji dan kada je Luis Kuzma prvi put spazio moju majku kako čeka da se upali svetlo semafora na raskrsnici u centru Stubenvila. Patriša je bila krenula na posao i nije imala ni vremena ni strpljenja za zgodnog neznanca koji je pokušavao da je startuje. Ali pratio ju je nekoliko blokova, brbljajući o vremenu i tome kako je lepo videti je „ponovo“. Ponašao se kao da mu već pripada. Sekund ju je delio od toga da mu kaže da se gubi, ali ju je nešto zaustavilo. Bio je baš zgodan moj tata, s plavim očima a la Klint Istvud, tenom boje meda i gustom kosom boje peska. Međutim, nije je zaustavio samo njegov izgled. Prepoznala je u njemu srodnu dušu.

Počeli su da se viđaju, da šetaju i razgovaraju o ratu, o svojim porodicama, o uzajamnoj žudnji za Kalifornijom. Gajili su iste snove o nekakvom uzbudljivijem zajedničkom životu. I zavoleli su se.

Moji roditelji su na kraju završili u divljem braku. Šezdesete su bile u jeku i pomisao na crkveno venčanje Patriši je bila smešna. Uvek se klela da će umreti ako bude morala da stane i obeća nekome večnu ljubav dok svi zure u nju. U osamnaestoj godini, ta misao je za nju bila jednostavno suviše strašna. Umesto toga, pronašli su kućicu na oko pet kilometara od kuće njegovih roditelja, ušetali kroz vrata, proglasili se za muža i ženu i to je bilo to.

Naredne godine rodila se moja starija sestra Lorejn.

Mene su začeli krajem Leta Ljubavi, a rodila sam se u sitne sate 7. maja 1968. Bila sam krupna beba, teška skoro četiri kilograma, i na svet sam došla ne puštivši ni glasa. Ljudi kažu da sam imala narav kao ma-

li Buda i neobjašnjivu sličnost s Klerkom Gejblom, zbog svoje zift crne guste kose, što je donekle sablaznilo mog plavokosog oca.

Moje sestrice su stigle ubrzo za mnom. Rejčel se rodila dvadeset tri meseca posle mene kad Grejs još nije ni prohodala, upotpunivši tako pleme poznato kao devojčice Kuzminih.

Otac se užasavao što ima četiri ćerke a nijednog sina da ih štiti, i mada je voleo decu, slabo je imao strpljenja za pelene, dreku i neprekidno čavrljanje kojim smo ga nas četiri okruživale. Posle izvesnog vremena počeo je sve kasnije da se vraća kući, često nas ostavljajući s njegovim roditeljima, kod kojih smo se privremeno bili uselili kako bismo uštedeli novac dok roditelji ne nađu novu kuću.

Majčin izraz lica bio je čudan onog dana kada je otac objavio da je pronašao savršenu kuću koja se prodaje, odmah iznad kuće njegovih roditelja. Od našeg do njihovog dvorišta bilo je dvadeset dva koraka, i mada smo sada imali sopstveni dom, tata je i dalje parkirao auto kod svojih roditelja, a potom išao preko velikog polja, pa niz stepenice do našeg trema. Majka je rekla da tata nikada neće stvarno otići od roditelja i izgleda da je bila u pravu. Ali svi smo toliko voleli tu kuću da se o tome nikada više nije razgovaralo.

Moja najlepša sećanja iz detinjstva vezana su za vreme provedeno u zadnjem dvorištu. Majka je tamo imala staru žicu za veš. Činilo se kao da je kilometar duga i ja sam volela da sedim na suncu dok majka prostire veš. Uvek je nemarno skupljala kosu na vrh glave i nosila je belu pamučnu haljinu koju sam volela. Ispred naše kuće nije bilo ničega sem hektara zelenih poljana, gustih šuma iza njih i velikog krivudavog puta koji se nikada nije ni koristio. Spolja gledano, sve je bilo divno, ali je iznutra priča bila sasvim drugačija.

Majka nije imala ni automobil ni telefon, i nakon izvesnog vremena osećala se kao zatvorenik u sopstvenoj palati. Tata je većito bio na poslu ili negde u baru, i mami je u dvadeset četvrtoj godini dosadio teret samostalnog podizanja četiri devojčice.

Situacija je bila napeta, a pogoršala se kad je majka shvatila da se pretvorila u domaćicu, pa počela da se opire ograničenjima. Tata bi se ponekad noću vraćao pijan. Tad bi besneo i divljao, optužujući majku da negde u kući krije ljubavnika. Svade su bile bučne i žestoke, a nakon nekog vremena prerasle su u tuče. Mrzela je kad pije i to bi mu i rekla. Tada bi počela dreka, svake noći posle *Usamljenog rejndžera* na televiziji. Ja sam se pred kraj programa povlačila u najbliži ormar da zauzmem ugao u kom se može disati, pošto sam se grozila da se nađem zaglavljena pozadi s paucima. Baka Kuzma je smatrala da moje avanture skrivanja ukazuju na to da sam bistra devojčica, rekavši mi da se ono što sam ja radila zvalo „dobro planiranje“. Za tim su mestom žudele i sve moje sestre, i kad bi stale da me udaraju kako bi me izbacile, ja bih se uspaničila i potrčala hodnikom, zamišljajući čudovište za petama. Nakon nekog vremena to je postalo kao igra u kojoj je moj otac bio troglava aždaja iskeženih zuba.

Pitala sam se da li bi nas zaista pojeo kada bi nas uhvatio, ili bi nas samo sažvakao i ispljunuo, onako kako se činilo da radi sa mamom. Dok bi je drmusao, izgledala je kao krpena lutka i uvek bih se molila da se ne raspadne. Bilo je teško pogledati je u oči posle tih tuča. Osećala bih krivicu zbog toga što nisam mogla da joj pomognem. Zaista sam želela da ga sprečim, ali bio je toliko velik da sam se plašila. Počela sam pomno da gledam vestern filmove na televiziji u želji da posta-

nem hrabra kao Klint Istvud, ali nije mi išlo i osećala sam se kao velika plašljivica.

Nikako nisam razumela zašto se tata toliko ljuti. Šta smo zgrešile? To što smo devojčice? Mama je uvek govorila da je želeo sina, i pitala sam se da li bi stvari bile drugačije da smo dečaci. Da li bi u tom slučaju sve bilo bolje? U čemu je uopšte razlika između dečaka i devojčica? U sportovima? Je li želeo nekog s kim će igrati bejzbol? O, ne! Bejzbol nisam mogla da igram! Mrzela sam kad na mene bacaju one male tvrde lopte i nikada nisam savladala razbijačku tehniku udaranja palicom kojom su vladali dečaci iz susedstva. I nikada nisam nosila pantalone. Više sam volela Lorejnine iznošene bebi dol haljinice. Zbog čega je otac uopšte želeo glupe dečake? Šta fali devojčicama? Da li je svet zaista onako muški kao što mama kaže? I ako jeste, gde smo onda u njemu mi?

Stvarnost koju su činili ružni događaji i nemiri u kući naposletku je od majke uzela danak. Jednog jutra, dok smo doručkovale voćne pahuljice i buter od kikirikija, konačno je pukla. Pokušavala je da nas utiša, ali mi smo bile naporene, a ona potpuno iscrpljena. Podigla je papuču i zafrijačila je preko sobe na moju sestru Lorejn. Pogodila ju je pravo u čelo i završile smo u službi hitne pomoći, gde su sestri stavili kopče. Nikad nisam videla majku da toliko plače. Van sebe zbog krivice što je povredila sopstveno dete, čvrsto je rešila da nešto promeni.

Imala sam sedam godina kada smo napustile oca. Mama je rekla da se razvode i ja sam odmah uzela rečnik da potražim tu reč. Čula sam je i od druge dece,

ali sam želela da saznam njeno tačno značenje. U rečniku je pisalo da to znači „rastaviti“ ili „razdvojiti“, i iako mi je pomisao da ću se rastaviti od tate ulivala tugu, osećala sam olakšanje pri pomisli kako će u našoj kući sada biti mir.

U to vreme, sestre su mi bile najbolje drugarice. Ja sam se družila sa Lorejn jer smo nas dve bile starije, a Rejčel se igrala sa Grejs. Verovale smo u demokratiju, i kada nam je mama rekla da napuštamo oca, šćućurile smo se u našoj sudnici u ormaru radi hitnog sastanka. Sestrinstvo sam obavestila o tome šta sam pronašla u rečniku, pa smo raspravljale da li bi trebalo da ostanemo i borimo se ili da odemo. Bilo nas je, na kraju krajeva, pet protiv tate. Lorejn je smatrala da bismo ga mogle savladati, ali ja nisam bila tako sigurna, potajno se plašeći da će se oni veliki zubi ustremićiti na mene.

Sestrice nisu stvarno razumele šta znači napustiti tatu. Mislile su da idemo na odmor i Lorejn i ja smo ih pustile da tako misle. Nismo želele da ih žalostimo. Glasala sam za mamu i svojevolejno pristala da krenem, pošto se činilo da smo joj potrebnije nego njemu, i sastanak porodice Kuzma bio je zaključen. Baš kao na sastancima sa TV-a, ponovo je uspostavljen red. Zadowoljne smo se izvukle iz ormara i krenule u susret nepoznatoj sudbini.

Otac je bio besan kada se vratio u praznu kuću. Zavgukle smo se u kuću moje prabake i on je tamo telefonirao okrivljujući mamu za bračne probleme i zahtevajući da „smesta dovuče guzicu natrag“. Ali mama je odlučila da ostanemo, iako sestre i ja nismo bile dobrodošle u novom crnom susedstvu, a tamošnje devojčice su se postarale da nam to svakog dana stave do znanja. Možda je mama mislila da je to sigurnije od povratka tati, ali za nas decu bilo je to samo novo bojno

polje. Iz škole smo se vraćale autobusom, i od trenutka kada bismo sišle, počeo bi rat.

Prabakina kuća nalazila se na samo šezdeset tri koraka od autobuske stanice, ali ma koliko blizu bezbednoj zoni, imale smo da pređemo još šezdeset dva koraka pre nego što se sklonimo. Nikada nas nisu uznemiravali pre stanice na Parkvju Serklu, gde bismo bile daleko od očiju roditelja i same. Lorejn i ja smo svakog dana razrađivale put za bekstvo u ovom napetom povratku kući. Nema šta nismo pokušavale kako bismo se sprijateljile s ovim devojkicama, ali ništa nije uspevalo. Ja sam ih nudila slatkijima, a Lorejn je pokušavala da ih urazumi. Kada je to propalo, molile smo se da budu slobodna prednja sedišta, bliža vratima, kako bismo stekle malu prednost, ali ljuta banda desetogodišnjakinja koja je uživala da nas premlaćuje nije se dala odbiti.

Vozač autobusa, belac, žmurio bi na to, puštajući decu da nas mlate dok je on bezbedno sedeo u školskom autobusu. Kao i toliko drugih ljudi koje sam sreća u detinjstvu, nije želeo da se meša. Obećala sam sebi da nikada neću biti takva i kažnjavala ga tako što sam ga kroz duvaljku gađala kuglicama papira u vrat dok je vozio.

Nisam razumela zašto su nas devojkice iz susedstva toliko mrzele. Sve smo bile u istom sosu. Živele smo jedne kraj drugih, ali nas je očigledno boja kože delila na različite svetove. I bilo je teško ne mrzeti ih za uzvrat, pošto su mi od života napravile pakao.

Ove bitke posle škole trajale su nedeljama, sve dok konačno mami nismo otkrile tajnu, pa je počela da nas dočekuje na autobuskoj stanici. Lorejn i mene ponižavalo je to što nas mama dočekuje. To je bio dodatan povod za ismevanje u školskom dvorištu.

Dan pošto je mama počela da nas čeka na autobuskoj stanici, počele su da se pojavljuju majke svih malih crnkinja, galameći kako bi bilo bolje da „bela žena“ ne govori njihovoj deci kako da se ponašaju. Majka se pravila da ih ne primećuje, odvođeci nas i objašnjavajući da te devojčice samo rade ono čemu su ih naučili. To je donekle već imalo smisla. Možda će jednog dana otkriti demokratiju, mislila sam, i lepše se ponašati. Ipak, znala sam da se to neće brzo desiti i nadala sam se da ih je zaplašilo mamino prisustvo. Inače bismo morale da bežimo. Odučile smo da im damo još malo vremena, ali sam ja za svaki slučaj počela da čuvam džeparac.

U to vreme tata je, izgleda, uživao što se mama muči da sastavi kraj s krajem i sama se bori s decom. Pretpostavljam da je mislio da će mu se, ako joj postane preteško, vratiti. Ali grešio je. Mama se upisala na koledž Univerziteta u Ohaju, malo dalje u našoj ulici, i ubacila se na posao sa skraćenim radnim vremenom na nekom istraživačkom programu vezanom za bolesti pluća. Sećam se da je proučavala vazduh i pluća ljudi da ustanovi postoji li veza između to dvoje. Na taj je projekat bila vrlo ponosna, ali meni je stvarno izgledao smešan. Mislim, svako je mogao videti da je vazduh u našem gradu smeđe boje, a to nikako nije moglo biti dobro. Često sam se osećala kao Pig Pen iz *Čarlija Brauna*, koga je, kud god da krene, pratio prljavi smeđi oblak nad glavom. Ali mami to nisam govorila. Bila je srećna što pohađa školu i što ima novi posao, a ja nisam želela da to pokvarim.

Krenulo je nabolje. Mama je kupila stari dodž – koji je za mene bio najbolji auto svih vremena – i dospela na dekanovu listu u školi, a devojčicama iz susedstva je dosadilo da nas mlate. Ali što je majci bolje išlo, to je otac postajao ljubomorniji.

Jednog poslepodneva pojavio se posle škole. Baka je otvorila vrata i on joj je rekao da mora da razgovara sa mamom. Posmatrala sam roditelje kako se raspravljaju dok su prelazili ulicu u pravcu parka.

Kasnije sam saznala da je tata čuo glasine da mama ima novog dečka, crnca po imenu Hauard s kojim je radila. Ispostavilo se da ih je neki tatin pajtaš video kako piju kafu i o tome ga obavestio. Tata je pomodreo. S druge strane ulice gledale smo kako je nekoliko puta udara u lice. Niz vrat joj je curila krv, a ja sam stajala i vrištala kraj prozora bakine spavaće sobe na spratu.

Baka je dohvatila kasapski nož. Ja sam zgrabila metlu i čitavo naše pleme je preletelo preko ulice, kao neke zloslutne vile, urlajući koliko nas grlo nosi. Ali pre nego što smo stigle, otac je već otišao svojim crvenim kamionom, ostavivši ošamućenu mamu da krvari na pločniku. Njena divna bela koža bila je sva oblivena krvlju. Mislila sam da je mrtva i dobila sam histerični napad. Moja osamdesettrogodišnja baka je pokušavala da joj pomogne da se uspravi. Mama se micala, a ja sam je preklinjala da ne umre. Ustala je i krenula ka obdaništu na ćošku gde se zaustavljao naš školski autobus. Neka je vaspitačica s prozora posmatrala mamu, pa nas, a potom lagano zatvorila kapke.

Zabrinuto smo čekale dok je lekar ušivao majku. Umalo da ostane bez oka; imala je preko dvadeset koplja. Čak i sa deset godina sam znala da postupak mog oca nije bio ništa drugo nego kukavičluk. Dečaci ne bi trebalo da udaraju devojčice. Otac me je tome naučio. Tek očvrslilo tlo pod nogama – nakon razvoda i selidbe i tuča i odvajanja – počelo je da mi izmiče. Čitav život mi se okrenuo naglavačke i osećala sam se kao da me Bog na neki način kažnjava.

Mislila sam da će mi glava pući. Levo oko mi je igralo i neprekidno sam treptala. Jedva dišući, zatvorila sam oči i pokušala da mislim na nešto drugo. Mislila sam na crtane filmove koje su puštali subotom ujutru. Setila sam se Kojota i Ptice Trkačice. Zamislila sam sebe kao pticu trkačicu koja beži od kojota. Postavila sam dinamit i raznela ga u paramparčad, a onda slobodno odjurila u noć.

Dinamit! To mi je bilo potrebno, nešto dovoljno jako da zaustavi sve moje neprijatelje. JA SAM DINAMIT! – mislila sam. JA SAM DINAMIT! – odjekivalo je u mojoj glavi sve glasnije dok sam drhtala u stolici, stežući čvrsto pesnice kao znak moći i zamišljajući kako dižem u vazduh očev kamion, okružena razigranim narandžastim plamenovima dok stojim i posmatram.

Majka je izašla iz sobe, lice joj je bilo skroz u šavovima. Onako prestravljene, pritrčale smo joj da je zagrlimo. Bile smo toliko male da smo je obgrlile oko nogu i jecale sve dok nam suze nisu presušile.

Sledećeg jutra smo napustile grad. Pokupio nas je ujak, pa smo se vozili i vozili. Bile smo u bekstvu, a kuda smo bežale – to nisam znala. Igrale smo igru registarskih tablica, brojeći koliko ih iz koje države ima, sve do Grand kanjona. Pešačile smo naokolo pozdravljajući svakog guštera i ostala stvorenja koja tamo žive. Bila sam opčinjena tom nepreglednom provalijom u zemlji. Tamo smo ostale dva dana. Mama je satima spavala, a ujak nas je čuvao.

Majčinog sam brata obožavala. Zbog toga što nas je izvukao, u mojim očima postao je junak. Vodio nas je u *Mekdonalds* da jedemo i igrao se s nama žmurke u šumi iza motela. Kada je mami bilo malo bolje, spakovale smo se i produžile za Jutu, gde je, po njenim rečima, bilo dosta poslova.

Čim smo stigle, krenula je da traži posao, ali nije išlo kako treba. Pitala sam se da li je to zbog njenog lica. Kopče su joj skinuli, ali su ožiljci još bili sveži. I pogled joj je bio prazan. Više nije bila živahna, srećna žena koju bi ljudi poželeti da zaposle.

Leto je došlo i prošlo, kao i mi. Bile smo na putu za Ohaio.

Ne znam zašto se vraćala, ali se vraćala, i čitav put sam strepela od onog što nas čeka. Počela sam da sanjam strašne, vrlo žive snove u kojima nas je otac mlatio. Probudila bih se u znoju i provela u strahu čitav dan, ali kada sam majci rekla za snove, ona je jednostavno kazala da je tata uradio nešto rđavo, da će zbog toga biti kažnjen i da ne treba da se bojimo jer će sve biti u redu.

Ali nije bilo u redu.

Čim smo stigle kući, mami su uručili papire za razvod. U njima je nazvana „otmičarem“. Tata je pokrenuo tužbu na osnovu njenog raskalašnog života, a mami je advokat rekao da se ne suprotstavlja, ili će nadrljati i morati da plati visoke sudske troškove. U sud smo otišle u najboljim nedeljnim haljinama, a kad je naišao otac, pokušala sam da se sakrijem pod klupom u hodniku. Sedele smo u prednjem redu kao dokaz njihove sprege. Kada su sudiji predali mamine bolničke fotografije, samo je pocrveneo i odmah odbacio optužbu za otmicu. Onda se okrenuo ka ocu: „Ako se ikada ponovo pojavite u mojoj sudnici, biće to zaista nemio dan!“

Njegove reči nisu imale nikakvog značaja. Tatu su kaznili sa samo deset dolara i čak su mu dodelili pravo na posete.